

SPORY O STUDN?

Převod materiálu

Pavel Klinecký

Pořadí v lekci

12

Ž 119,66 Nau? m? okoušet a znát, co je dobré, já tvým p?ikázáním v?ím.

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **požehnaný nomád** - nomádký zp?sob života, s nímž se v praoteckých p?íb?zích setkáváme napo?ád, vypovídá cosi základního o povaze života společenství povolaneého k ví?e. M?l svá ur?itá pravidla a rytmus. Pastevci pravideln? pendlovali mezi stepí s pastvinami a obydleným územím. V období po žních pravideln? p?icházeli na území obydlené zem?d?lci - do blízkosti m?st. I život pastevc? podléhal celoro?nímu rytmu deš? a sucha. Netoulali se bezcíln? stepí, ale m?li sv?j ustálený rytmus. N?kte?í pastevci dokonce mohli na n? jaký ?as zakotvit a obd?lávat p?du, tak jako Izák. I jako cizinec (tj. nedomorodec) mohl ur?itou ?ást p?dy obd?lat, a ta mu p?inesla velký užitek (v.12). Izák má v Gerarupobývat jako host (26,3). I když vyvolený lid není stále „na svém“, p?ece už smí uprost?ed ostatních národ? žít jako sv?dek Hospodin?v, který ví a dosv?d?uje, „odkud a kam“ sm?uje život povolaných, a na své cest? zp?ítom?uje Boží „p?edivnou moc“, totiž požehnání.

- **p?ikázání, na?ízení a zákony** (v.5) - máme p?ed sebou stru?ný sumá? (vysv?tlující vyprav??ovu poznámku; zákon Mojžíš?v Abraham ještě nemohl znát). Podobný sumá? toho, co všechno má Abraham opustit, najdeme v Gn 12,1 (zemi, rodišt?, d?m otce). Abraham je poslucha??m p?edstaven jako Hospodin?v v?rný sv?dek, na jiném míst? zas jako prorok (20,7). Abrahamovu v?rnost vyprav?? p?edkládá jako životní nasm?rování, k n? muž se Hospodin p?iznává a které p?ipomíná a p?edkládá jako následováníhodnou polohu života i Izákovi. Proto mu také zopakuje a stvrdí zaslíbení. „B?h Abraham?v a Izák?v“ odkazuje na zápasy, nad?ji i pády t? chto sv?dk?. Odtud se rodí starozákonní pochopení tradice - ti kdo jsou jí osloveni, pouze neopakují slep? p?edaná ustanovení, zvyky ?i namemorovaná vyznání, ale sami se vydávají ve sm?ru svých p?edch?dc? ve ví?e.

- **Izák vydává Rebeku za sestru.** Izák v situaci právní nejistoty hosta vydává Rebeku za svou sestru. Tak chrání pouze sebe, ona se stává ještě bezbrann?jší. Zde se Izák chová jako ten, který nedokáže v nejisté situaci d?v?ovat Božím zaslíbením a rad?ji spoléhá na vlastní chytrost.

- **Abimelekov vý?itka** Izákovi (26,10n) a starost, aby nep?estoupil ur?itý ?ád a nebyl vinen, ukazuje podobným sm?rem jako p?ipomenutí Abrahamovy v?rnosti skrze zachovávání p?ikázání, na?ízení a zákona. Pelištejský panovník v tu chvíli svou pé?í o v?rnost na?ízením zákona Izáka zahanbuje. Scéna je jedním z doklad?, že starozákonní vyprav??i nefandí nekriticky p?íslušník?m vlastního lidu, ale jako sv?dka v?rnosti um?jí ukázat i p?íslušníka „góje“ - tj. pohana (Pelištejce!).

- **velikost požehnaného** (26,13.16) - a? Izák vede v cizí zemi nejistou existenci hosta, stal se velkým a ještě v?tším - až byl on, host, mezi domácími „nejv?tším“. Izák je požehnaným, jehož setba nese stonásobný užitek (cf Mk 4,8 a par). Velikost a kvalita jeho „požehnanosti“ se však nem??í výnosy polí ani produktivitou stád - ale schopností ustát hrozící konflikt. V ?em je skute?n? Izák požehnaný, vysvítá až v záv?ru p?íb?hu - po vykopání t?etí studn? (Rechobot) - kdy ho B?h Abraham?v ujistí svou žehnající blízkostí (jako by mu v té chvíli ?íkal - te? z tebe mám radost Izáku, pochopil jsi, pro? jsem povolal tvého otce, jdeš tímhle sv?tem jako požehnaný) a kdy za ním p?ijdou jeho protivníci s užaslým zjišt?ním - „s tebou je B?h!“

- **spor o studny** - v Palestině na rozdíl od nás studna nefungovala jako zdroj pramenité vody, ale jako nádrž na vodu dešťovou. Studny (vlastně cisterny) nemusely mít vodu po celý rok - proto se musely kopat nové a cestovat za vodou. Tím, jak Izák studny pojmenovává, vyjadřuje, jak rozumí celému zápasu, k němu míří: Esek - Studnice sváru, Sitná - Studnice odporu (voda, která vzbudila odpor), Rechobót - Prostorná (teď už je dost místa a vody pro všechny), Šeba - Studně smluvní přísahy. Izák tedy pouze trpělivě neustupuje, ale vytrvale pracuje o to, aby se zaslíbená země stala natrvalo (smlouva!) místem, kde je dostatek „životního prostoru“ pro něj i jeho odporce. (Srv. Ex 3,8 - země zaslíbená je „země dobrá a prostorná“). K tomuto jeho zápasu se přiznává Bůh Abrahamův (v. 24) a obnovuje mu abrahamovské zaslíbení. A tento jeho zápas nakonec přespěje i jeho odporce, kteří k němu přijdou se slovy údivu: Shledali jsme, že je s tebou Hospodin“ - a uzavírají s ním smlouvu.

- hebrejský **termín smlouva** lze přeložit jako dohoda, pakt. Uzavření smlouvy může doprovázet složitý rituál, nebo naopak jednoduchý úkon: oběť, jídlo, přísaha, stisk ruky. Smlouva je všude, kde jsou bytosti sjednocené příslušností k témuž celku. (dle BS-A, s. 247n).

- **přísahy a sliby** dávají vyniknout vážnosti, moci a účinnosti, jež lidské slovo přijímá od Boha. Jednou vysloveny, jsou neodvolatelné a trvale zavazují, určují budoucnost přísahajícího i druhých (BS-A, s.221).

2. úskalí textu: - požehnání nelze vidět jen ve velikosti stáda, a už vůbec ne v nějaké „prosperitě“. Pořád platí základní abrahamovská směrnice (Gn 12) - skrze konkrétní příběhy požehnaných přichází mezi národy Boží životodárná blízkost. Pokud se projevuje dostatkem, pak jde ruku v ruce s takovou životní orientací, která vlastní životní prostor nehájí a neuzurpuje násilím. Tato poloha života oslovuje pak i „pohany“ - i jim se dostává podílu na „převládající moci“ požehnání. SZ má ovšem naději, že rozhodnutí víry nese své ovoce v tomto světě. I to vyjadřuje onen „užitek stonásobný“ (26,12).

- když dává vypravěč zaznít Božímu oslovení Izáka (verše 3.5.24), nemínil zaslíbení vykreslit jako odměnu za konání záslužných skutků. Abraham, na něhož Hospodin odkazuje, není starozákonním „svatým“. Bible otevřeně popisuje lidskou „nesvatost“ a na druhé straně Boží zájem právě o takového člověka. Nejvýraznějším abrahamovským odkazem je uposlechnutí Hospodinovy řeči, která svým zájmem o člověka projevuje skrze přikázání, nařízení a zákony. Za tímto vyznáním se již skrývá rozpoznání daru, kterým se pak stává i Hospodinův zákon jako pomoc a směrnice na cestu životem víry.

- v těchto nesmí vzniknout dojem, že Izák je slaboch, který byl přinucen neustále ustupovat. Jeho trpělivost a taktika spočívá v důvěře v Boží zaslíbení. Má dost peněz i síly, aby spory vyřešil násilím, ale nechce. Proto bychom Izákovu putování neměli líčit jako nepřetržitou ústupovou akci. Jeho trpělivé kopání nových studní patří k popisu jeho práce - putování a hledání příhodného místa pro své stáda. V tom se projevuje jeho aktivita. Nesložil ruce v klín. Jeho tichost a mírnost spočívá v neúnavném budování studní, tzn. nových podmínek pro život i ve svízelných poměrech. Pokoj není ústupnost, ale budování pokoje.

- smlouvy s bývalými nepřáteli přechází v připomínku minulých problémů. Smíření nelze stavět na zamlčení předešlých konfliktů.

- biblické svědectví nás učí vědomosti za přechodem ve víře - kvůli nim Hospodin trvá na svých zaslíbeních i dnes. Tento motiv vědomosti by neměl ve vyprávění zaniknout.

3. pomůcky:

- jakýkoli obrázek, který ilustruje život kořenných národů (např. Moje první obrázková bible, 1. Starý zákon, Praha 1991, Portál, s.62 stran, aj.)

- obrázek studny či cisterny; ilustrace systému napájení dobytka

- obrázek vytrvalostního božce

- obrázek s gesty smířlivosti (otevřená ruka)

motivační uvedení do příběhu:

Pro mladší školní věk - už se vám stalo, že vám někdo závidí? Hádal se s vámi? Rozešli jste se ve zlém, nebo jste to nějak řešili?

Pro střední a starší školní věk - můžeme být za něco vděční svým prarodičům a těm, kteří již dávno zemřeli? Nebo jste vděční jen těm, kdo vás někým obdarují třeba k narozeninám?

(- máte jako životní vzor někoho, kdo už nežije? V čem je vám vzorem? Proč si vlastně připomínáme významné osobnosti? Abychom je oslavovali? Nebo nám může porozumění jejich zápasům pomoci v našem vlastním životním orientování?)

osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk: Vyprávění zkrátte a soustřeďte se především na Izákov zápas s protivníky. K tomu můžete využít i nabídnutou motivaci. K motivaci můžete využít i otázky na pracovním listu 12 (Co uděláme, když nám někdo škodí?) Vyprávět mladším můžete i podle Biblické drámy 8. Spory o studnu (Gn 26,12- 33). Každopádně se při vyprávění držte toho, že v Izákov příběhu „pracuje požehnání.“

I. Motivační uvedení

II. Izák sklízí velkou úrodu a domorodci mu závidí

III. Nepřátelé zasypávají studnu - Izák jde jinam

IV. Další spory o studnu

V. Izákova vytrvalost přináší ovoce - vody je dost pro všechny

VI. Bývalí protivníci žasnou a nabízejí Izákovi smlouvu

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk

Starším dětem můžete Izáka představit jako Abrahamova dědice „v dobrém i ve zlém“. Prožívá podobné konflikty, zápasí s pokušením a strachem. Je vybaven odkazem abrahamovské důvěry, ale je na něm, jak s tím vším naloží. I v tomto případě vkomponujte do příběhu motiv požehnání.

Motivační uvedení pro střední a starší školní věk

I. Izák přebývá jako host mezi Pelištejci vybaven zaslíbením, které dal Hospodin jeho otci

II. Izák se chová podobně nestatečně jako Abraham a vydává Rebeku za svou sestru

III. Abímelek zahanbuje Izáka

IV. Host Izák sklízí velkou úrodu a domorodci mu závidí

V. Spory o studny: Izák je nešťasí násilím (jména studní - milníky Izákova zápasu)

VI. Ovoce Izákovy vytrvalosti - vody je dost pro všechny

VII. Hospodin Izákovi žehná a bývalí protivníci nabízejí smlouvu

VIII. Z Božího požehnání mají užitek všichni

I. MOTIVACE

Kdy vás naposledy někdo naštvál? Nějakou křivdou, vyloženou nespravedlností, lží? Ani nemusíme dlouho přemýšlet, že? Co jste potom udělali? Ně kdy chce?lov?k křivdu vrátit - aspo? si ulevit nadávkou, dát facku. Ně kdy to nejde, pak se užíváme, pořád na to myslíme se zaťatými zuby. Někoho vztek přejde rychle, jiný si křivdu pamatuje léta. Šlo by odpustit? Nu, ně kdy nám to jde, ale jindy je odpust?ní skoro nemožné, třeba když ten, kdo nám ublížil, svou chybu neuzná a pokračuje v ní.

Ně kdy se v takové chvíli neumíme rozhodnout. Co bude nejlepší pro nás, pro všechny kolem, pro toho, kdo nám škodí? A je v?bec správné přemýšlet i o tom, co bude nejlepší pro toho, kdo nám škodí? Chceme přece, aby ve sv?t? ubylo zlých v?cí i lidí, ne? Jak to tedy je?

Pomocí pro naše rozhodování je dobrý příklad. Možná už někdo před námi prožil něco podobného a nějaké řešení vyzkoušel! M?žeme si své rozhodování trochu usnadnit a podívat se, jak takový problém vyřešil někdo jiný. Proto je dobré si povídat, třeba s rodi?i nebo d?de?kem a babi?kou, a poslouchat, co je v život? potkalo a co s tím oni udělali. Už vám ně kdy někdo poradil svou vzpomínkou, svým vypráv?ním? Poradil vám dobře?

II. IZÁK „SE RADÍ“ SE SVÝM OTCEM

Izák, druhý izraelský praotec, nám také m?že posloužit svou zkušeností. Však i on?erpal ze zkušenosti svého otce Abrahama. Ale uvidíme, že ani otec neporadí vždycky nejlépe!

Izák, stejn? jako jeho otec, zažil neúrodu a hlad. Stejn? jako otec i on odchází do sousední zem?. A stejn? jako tenkrát Abraham má také Izák strach, aby ho kv?li jeho manželce místní lidé nezabili. Izákova Rebeka byla totiž krásná žena, stejn? jako Abrahamova Sára. Stejn? jako tenkrát Abraham uvažuje nyní také Izák: Domorodci uvidí mou krásnou manželku a vezmou mi ji (t?eba jako služebnou na královský dv?r). A když jim ji nebudu chtít dát (kdo by taky cht?l dát vlastní ženu nějakému králi za služku?), zabijí m?. A tak se Izák rozhodl, že stejn? jako otec bude i on svou manželku vydávat za svou sestru. Jenomže se na to přišlo. Našt? stí m?l ten cizí král tolik rozumu, že Izáka za jeho lež nepotrestal, jen mu ji vy?etl. A Izákovu krásnou manželku ochránil před všemi, kdo by jí cht?li ublížit.

Tak se ukázalo dvojí. První: i příklad vlastních nejbližších předk? nemusí být ten nejlepší. Je dobré ten příklad znát, přemýšlet o něm. Ale nakonec se musí každý rozhodnout sám. Druhé: pohanský král v té chvíli jednal moudřeji a spravedlivěji než zbožný Izák. Ten se naopak - podobn? jako jeho otec v podobné situaci - moc statečn? nezachoval. Ovládl ho strach. O Bohu, který mu žehná a který ho chrání, jako by v té chvíli ani nev?d?l.

III. POŽEHNÁNÍ

Vidíte, požehnání! Málem jsme na něj zapomněli, jako ten Izák! Ale to se stává často, že člověk si všímá každé hlouposti, co se děje, kolik co stojí, kdejakou reklamu vidí - a takovou základní věc, jako je požehnání, přehlédne. Moment, je požehnání opravdu základní věc? Co to vůbec je „požehnání“? Dalo by se to nějak přeložit, opsat? Co by bylo opakem požehnání?

Izák dostává požehnání - zase stejný jako jeho otec. Součástí toho požehnání jsou tři věci: 1) budeš v cizí zemi jako host, 2) rozmnožím tvé potomky, tvůj rod, bude vás hodně, 3) já budu s tebou. To první je zvláštní: „Budu ti žehnat v zemi, kde budeš jako host“. V zemi cizí, kde lidé neznají Hospodina, Boha tvého, Boha tvého otce, Boha všech vašich lidí. Bude to v zemi, kde žijí Pelištejci, zvláštní a tajemný národ, z něhož se jednou narodí i legendární Goliáš. Nebudeš tam doma, moc si tam nezvykej, nedej se k Pelištejcům, nezapomeň na svého Boha, na Hospodina. Ale na druhou stranu: nemusíš se tam bát. Neublíží tam ani tobě ani tvým blízkým.

To druhé: „Rozmnožím tvou rodinu, tvé potomky.“ Hospodinovo požehnání znamená, že rod Izákův nezanikne, že bude početný a silný; ostatní národy jej budou muset brát vážně a počítat s ním.

Třetí, snad nejdůležitější část požehnání: „Já, Hospodin, budu s tebou“. Nebudeš sám, i kdyby sis připadal osaměle. Nemusíš se bát. Nemusíš si myslet, že co si nevybojuješ vlastní silou, chytrostí nebo třeba tvrdostí, nebudeš mít. Já budu s tebou, buď klidný, statečný, neboj se.

IV. IZÁKOVI NEPŘÁTELÉ

Teď se dostáváme k té věci, kterou na Izákově někdo spáchal. Byli to Pelištejci, ten podivný, pohanský a trochu tajemný národ. Šlo o vodu. V Izraeli i v okolí o ni byla vždy nouze, musely se kopat zásobárny, takové hluboké jámy, vypadaly jako naše studně, jenže do nich voda neprotékala zespoda, ale shora, deštěm. Přijíme jim studně, i když to nebyly takové studně, jaké známe my.

Kdysi tam tyto studně vykopali ještě Abrahamovi lidé. Jenže ti divní a tajemní Pelištejci ty studně zasypali. Nepotřebovali je? Neměli k nim důvěru, když si je nevykopali sami? Nebo je zasypali, až když viděli, že je chtěli užívat Izákovi lidé? Nevíme. Prostě studně zasypali a Izákovi lidé jich nemohli použít.

V. CO UDĚLÁ IZÁK

Teď je důležité, co na to Izák. Může se naštvat a s Pelištejci bojovat. Může jim ukázat, že tohle si dovolit nesmí, i když je tu jako host, nebo právě proto, že je host. Může se jim pomstít a zasypat zase jejich studně. Nebo to vzdá a útekem zachrání sebe i svá stáda i své lidi.

Izák neudělá ani jedno ani druhé ani třetí. To hlavní, co si uvědomí, je Boží požehnání. Hospodin přece řekl „Já budu s tebou“! A když je s Izákem Hospodin, pak Izák nemusí ani bojovat, ani se mstít, ani strachy utíkat! Potřebuje vodu, potřebuje studnu a má Hospodinovo požehnání. Co tedy udělá? Začne kopat studnu. Znovu.

Vykope ji, a co se stane? Přijdou místní a začnou se hádat. „Naše voda, naše studna,“ volají, i když studnu vykopali Izákovi lidé. Co udělá Izák? Už se konečně naštvě? Ne, připomene si Boží požehnání. Hospodin přece řekl „Já budu s tebou“. Izák se tedy nemusí mstít ani strachy utíkat. Potřebuje vodu, potřebuje studnu a má Hospodinovo požehnání. Začne kopat studnu. Znovu.

Vykope ji, a zase přijdou místní, zase se hádají, zase to vypadá, že tentokrát se už Izák musí buď hrozit naštvat nebo přiznat porážku a bezmocně odejít. Co se stane? (...) Kupodivu, Izák si připomene Hospodinovo požehnání. Nemusí se mstít ani utíkat. Ale vodu potřebuje. Tak ... začne ... kopat ... studnu.

Vykope ji - a tentokrát už konečně nikdo nepřišel a nehádal se s ním, ani mu studnu nezasypal. Obrovská trpělivost? Asi také. Ale hlavně tu bylo napřed něco jiného! Víte co? Požehnání. To pak přineslo všechno ostatní: sílu, odvahu, vytrvalost i moudrost.

VI. POŽEHNÁNÍ PRO VŠECHNY

Přichází finále, závěrečné setkání podivných, tajemných Pelištejců a Božího požehnání. Ti divní Pelištejci přišli za Izákem, tentokrát dokonce v nejvyšším zastoupení: král a vrchní velitel jeho vojska. Další zkouška trpělivosti pro Izáka! „Proč jste ke mně přišli,“ ptá se, „vždyť mě musíte nenávidět, když jste mně tolik škodili!“

A teď se stalo něco naprosto nečekaného. Ti divní, tajemní Pelištejci, kteří opravdu Izákovi neudělali nic dobrého (až na to, že na zátoku ochránili Rebeku), teď řeknou: „Poznali jsme, že s tebou je opravdu Hospodin.“ A uzavřeli s Izákem smlouvu o přátelském soužití. Izák jim vystrojl hostinu a rozešel se s nimi v pokoji. Ani teď nepožádal křivdy a ublížení. Neměl to zapotřebí. Měl přece Boží požehnání. A Boží požehnání nedostává člověk „proti druhým“, aby je porazil. Požehnání slouží všem. Izákův příběh je toho dokladem. Pelištejci žádné Boží požehnání nedostali - a přece ano - právě skrze Izáka. Smlouva o míru mezi nimi a Izákovci je toho důkazem.

Právě když se Izák přátelsky rozcházel s Pelištejci, přišli jeho lidé a hlásili, že vykopali další studnu. Další zdroj vody, v Izraeli tak důležité, další potvrzení, že mezi Pelištejci a Izákovými lidmi už nemusí panovat nepřátelství. A další svědectví, že Boží požehnání stojí za to. Pro koho je to svědectví? Pro Izáka a jeho rodinu, pro Pelištejce a pro všechny, kteří o tom uslyší. - Pro nás tím pádem taky, ne?

Modlitba

Často jsme netrpěliví, často se chceme mstít, často jsme smutní, když nám někdo ublíží. Jako bychom neměli požehnání. Ale ty nám přece žehnáš, Pane světa, Hospodine, Otče náš! Ty máš přece rád nás i ty kolem nás! Prosíme, ať o tvém požehnání víme, ať tvé požehnání mění i naše chování a dává nám moudrost, odvahu i trpělivost. Nám i těm kolem nás. Amen

6. podněty pro rozhovor:

- Kterým slovním spojením byste na základě dnešního příběhu vyložili, co to znamená „požehnání“? - pojistka proti potížím - záruka vysoké životní úrovně - posila k jednání podle Božího záměru - jistota, že se člověku vyplatí být Bohu věrný - záruka nadpřirozené ochrany - ochota podléhat se o Boží dary
- Jak promlouvá a jak se představuje „Bůh Abrahamův a Izákův“? Nebylo by pro Izáka jednodušší, kdyby se mu Hospodin představil „já jsem Všemohoucí“?
- Když se dva kluci hádají a nakonec se poperou, vyřeší to jejich spor?
- Co to znamená, když se o nějakém problému řekne „to je bůh na dlouhou trať“? Je i víra bůhem na dlouhou trať?
- Je rozdíl mezi snášenlivostí a ušlápnutostí? Jak se chová ušlápnutý člověk? Dovedli byste označit onen okamžik, kdy se v příběhu projevilo, že Izák neustupuje jen proto, že by měl strach?
- Existuje pokušení nábožensky si omlouvat svou malověrnost a zbabělost a vydávat je za pokoru?
- Co znamená „moudřejší ustoupí“?
- Víte něco o taktice „nenásilí“ (M.Gándhí, Martin Luther King) Víte, kdy zápasy těchto osobností inspirovaly v našich dějinách?

- Víte, kdo mluvil o „moci bezmocných“ - v jakých podmínkách? (V. Havel za normalizace)
- Myslíte, že k nenásilnému prosazování dobré vůči je potřeba víc vnitřní síly (víry) než k násilnostem?
- Zazpívejte si písničku Bojujte, bojujte dál. Myslíte, že si může zpívat David - Samson - Jozue - Izák - Jeremiáš - Pavel? Proč?
- Uzavírali jste už s někým nějakou tajnou „smlouvu na život a na smrt“? byla to jen hra nebo vás to k němu zavazovalo „doopravdy“?

Odkaz na pracovní list

[12 Spory o studn?](#)

[12 Spory o studn? - st](#)

Odkaz na píseň

[Moc p?edivná \(EZ697\)](#)

[Kdo na kolenou kleší, vídá dál](#)

[Mému Bohu patří zem, též i nebe se sluncem](#)

[Má duše Boha velebí \(BTS29\)](#)

[Nás zavolal jsi, Pane \(BTS47\)](#)

[Kdo m? z pout mých ven vyvedí](#)

[Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 1](#)

Biblický odkaz (kat)

[Genesis 26,12–17](#)

[Genesis 26,24–25](#)